

UČENICI O SAVJETODAVNOJ FUNKCIJI PEDAGOGA ŠKOLE

ANTUN ROZMARIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK: 371.1
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

Primljeno: 1989 — 01-20
Received

U provedenom istraživanju s učenicima osnovnih škola ustanovljeno je da savjetodavna funkcija razvojne pedagoške službe u osnovnoj školi ne ispunjava očekivanja učenika u potrebnoj mjeri. Učenici, s jedne strane, nisu dovoljno upućeni i ohrabreni da se slobodno i bez ustručavanja javljaju pedagogu škole kad za to imaju potrebu, dok s druge strane, pedagozi nisu dovoljno na raspolaganju učenicima zbog brojnih drugih zadataka kojima ih zatrpavaju škole ali i zbog nedovoljne stručno-specijalističke obrazovanosti za savjetodavni rad.

Ispitivanje je provedeno na osnovnim školama »šireg prstena« Zajednice općina Zagreb u školskoj 1985/86. godini.

Uvod

Pedagoška služba škole pored svojeg osnovnog zadatka, unapređivanja odgojno-obrazovnog rada, namijenjena je učenicima, kao savjetodavna služba, zato da im prema potrebi pomaže u onim potrebama vezanim za razvoj njihove ličnosti, u kojima im ostali nastavnici ne mogu pružiti dovoljno stručnu pomoć.

Savjetodavna djelatnost je osnovni dio programa individualnog pomaganja i odvija se između onoga tko savjetuje i učenika, kao »... pomoć pristupačna svakom učeniku da lakše postigne uspjeh u školi, da bolje shvati svoje snage i mogućnosti (ograničenja); da identificira svoje interese te da realno planira i ostvaruje odgovarajuće rezultate«. »(...) kad se takav utjecaj usmjeri na bitne momente u razvoju, može imati velik odjek na dalje tokove u razvoju djece i omladine. Takav utjecaj nije namijenjen samo nekom određenom razdoblju u razvoju čovjeka već je to proces koji se ostvaruje u široj lepezi problema i uvijek kad za to nastane potreba.«¹

Koliko školski pedagozi u okviru Razvojno-pedagoške službe osnovne škole ostvaruju ovu savjetodavnu funkciju pokušali

¹ American Personnel and Guidance Association, Answers to Questions About Guidance, Washington, DC *The Association*, 1963. str. 3

smo ustanoviti provedenim ispitivanjem od učenika kao njenih predviđenih korisnika.

Metodika ispitivanja

Za tu smo svrhu odabrali osam osnovnih škola s područja djelovanja Zavoda za prosvjetno-pedagošku službu zajednice općina Zagreb i Varaždin. Pri izboru škola rukovodili smo se načelom da to budu škole iz užeg središta Zagreba, ali i iz njegovih perifernih dijelova, te iz općina — iz njihova tzv. šireg prstena. Pri tom smo nastojali da bude zastupljena i škola iz nekog manjeg grada. Time smo sastavili odabrani uzorak kojim smo obuhvatili sljedeće osnovne škole i razrede:

Osnovnu školu »Kata Dumbović«, Zagreb
Osnovnu školu »Ivan Cankar«, Zagreb
Osnovnu školu »Jordanovac«, Zagreb
Osnovnu školu »I. B. Mažuranić«, Zagreb
Osnovnu školu »Edvard Kardelj«, Zagreb
Osnovnu školu »Dragutin Domjanić«, Zagreb
Osnovnu školu »Dragutin Domjanić«, Zelina
Osnovnu školu »Božena Slukan«, Varaždin.

Ispitivanjem smo obuhvatili podjednak broj učenika od trećeg do osmog razreda, pa je ispitano 220 učenika. Iz svakog je razreda izabrano, po principu slučajnog izbora, od 31 do 46 učenika. Tako je ispitano 33 učenika trećeg razreda, 31 učenik četvrtog, 39 učenika petog, 46 učenika šestog, 32 učenika sedmog i 39 učenika iz osmog razreda.

U nastojanju da dobijemo odgovor na postavljeno pitanje, o tome kako učenici osnovne škole doživljavaju savjetodavnu funkciju pedagoške službe škole, opredijelili smo se za formu upitnika kao instrument prikupljanja podataka od učenika i u njemu za sljedeća pitanja:

1. Da li je učenicima poznato da na školi djeluje školski pedagog?
2. U kojem su razredu učenici prvi puta saznali za pedagoga na svojoj školi?
3. Mogu li se učenici slobodno javljati na razgovor pedagogu radi neke svoje potrebe?
4. Koliko je učenika u toku tekuće školske godine (ispitivanje je provedeno krajem godine) zatražilo razgovor s pedagogom škole?
5. Koliko je učenika tokom sveukupnog dotadanjeg školovanja zatražilo razgovor s pedagogom škole radi nekog savjeta, od-

nosno pomoći, u rješavanju nekog svog problema kojeg sami nisu mogli riješiti?

6. Kome je na školi, prema mišljenju učenika, pomoć pedagoga najviše namijenjena (učenicima-nastavnicima-direktoru)?
7. Odnos učenika prema činjenici što na školi postoji školski pedagog (Drago im je — Svejedno im je — Nije im drago)
8. Što učenici očekuju od pedagoga škole?
 - da mu se obrate za savjet u slučaju kad im u tome drugi ne mogu pomoći;
 - da mu se mogu povjeriti u nečemu o čemu se ne mogu povjeriti drugima;
 - da im pomognu kad to drugi ne mogu;
 - da im pomognu u učenju;
 - ostalo.
9. Koliko su se učenici obraćali pedagogu u vezi s onim za što su se izjasnili da očekuju od školskog pedagoga?
10. Koliko su učenici zadovoljni s ishodom svog obraćanja pedagogu škole, koliko su zadovoljni s obavljenim razgovorom?

Podatke je od učenika osobno prikupio autor ovog rada tako da ih nitko od školskog personala nije vidio niti mogao utjecati na odgovore učenika.

Obrada rezultata i diskusija

Prvo i drugo pitanje iz upitnika odnose se na to koliko učenici uopće znaju za školskog pedagoga na svojoj školi, odnosno koliko je vremena prošlo od njihova upisa u prvi razred do saznanja da je u školi zaposlen školski pedagog. Da bi ta služba bila efikasna a učenik aktivni korisnik najmanje što se može očekivati je da on od prvog dana svog boravka u školi zna za njezino postojanje.

Da na školi postoji pedagog*, u trenutku ispitivanja, znalo je 99% učenika ispitanika. Međutim svega je 114 učenika (52%) znalo za pedagoga na svojoj školi od prvog razreda, dok su ostale proporcije učenika to saznale u starijim razredima u toku svog školovanja. Tako je njih 28 ili 13% to otkrilo u drugom razredu, 8 ili 4% u trećem razredu, 11 ili 5% u četvrtom razredu a samo 1 ili 0,45% u petom razredu. Ostalih 58 ili 26% nije se o tome izjasnilo.

* U svim školama u kojima se provodilo ispitivanje radili su samo školski pedagozi i to najmanje 10 godina. U tim školama u razdoblju od 10 godina nije radio neki drugi profil iz razvojno-pedagoške službe, npr. školski psiholog tako da su se sva pitanja odnosila isključivo na školskog pedagoga. Među ispitanim učenicima bilo je nekoliko onih koji su nakon četvrtog razreda došli iz područnog odjeljenja pa je moguće da je među njima bilo onih koji su za tu službu doznali tek dolaskom u matičnu školu.

Nameće se zaključak da je od prvog razreda učenike i njihove roditelje potrebno na dostupan način informirati o postojanju takvog stručnjaka na školi, odnosno takve službe, kao i o najvažnijim sadržajima njena djelovanja koji mogu biti važni za uspješan rad, napredak i razvoj učenika. Izgleda da dosadašnji prvi kontakt pedagoga s učenicima na samom početku njihova školovanja, ako ostane samo na tome, brzo pada u zaborav pa ga se učenici kasnije i ne sjećaju.

Treće pitanje iz upitnika odnosilo se na mogućnost samoinicijativnog i slobodnog javljanja pedagogu škole radi određenog potrebnog savjeta odnosno potrebe povjerljivog razgovora.

Da se mogu slobodno javljati na razgovor radi nekog savjeta² i slično izjasnilo se 133 ili 60,45% učenika, 23 ili 10,45% izjavilo je da to ne mogu, dok 60 ili 27% učenika nije u tom smislu sigurno.

Učenici od prvog dana moraju znati da uvijek, kad god žele i kad za to osjete potrebu, mogu, radi nekog svog razloga, obratiti se pedagogu škole, osobito onda kad imaju neki problem koji ne mogu na drugi način uspješno riješiti. Trebaju također znati da će im u tome pedagog rado pomoći, a ukoliko to prelazi i njegove mogućnosti da će im osigurati susret s drugom odgovarajućom osobom, s drugim odgovarajućim stručnjakom. Subjektivni osjećaj da uvijek imaju nekoga kome se mogu, osobito u kriznim situacijama, s povjerenjem obratiti, učeniku je od velike koristi.

Slobodno javljanje učenika radi razgovora i savjeta uvjetovano je i spremnošću pedagoga, njegovom stručnom osposobljenošću da provodi savjetodavnu funkciju što nije uvijek slučaj. Savjetodavac mora dobro poznavati ponašanje učenika, pravilno interpretirati podatke, poznavati tehnike vođenja razgovora i intervjua da bi razumio i, eventualno, utjecao na buduće postupke učenika, savjetotražioca³.

Iz odgovora na četvrto i peto pitanje vidljivo je da se takvom mogućnošću samoinicijativnog i slobodnog javljanja na savjetodavni razgovor koristilo samo 10 od njih 195* ili 5,12% učenika u školskoj 1985/86. godini, a da se je u toku cjelokupnog dotadaš-

² Stephen, J. Knezevich, *Administration of Public Education*, treće izdanje., Copyright 1975. by S. J. Knezevich, str. 428

³ L. O. Eckerson and H. M. Smith, *Scope of Pupil Personnel Service*, US Office of Education, Washington, DC. 1966, str. 9

* Premda je N 220. ovaj je umanjen za 4. i 5. pitanje za 25 učenika koji zbog greške nisu obuhvaćeni ispitivanjem u Osnovnoj školi »Božena Slukan« u Varaždinu.

njeg školovanja radi istog razgovora javilo na razgovor 32 od 195 ili 16,41% učenika.

Broj javljanja pedagogu radi savjetodavnog razgovora zavisi, dakako, o stvarnim potrebama učenika za takvim razgovorom (o čemu se razmatra u okviru pitanja broj 9), o zadovoljstvu učenika s obavljenim razgovorom (o čemu se govori u vezi s 10. pitanjem), o tome znaju li učenici za tu mogućnost kao i o subjektivnom osjećaju slobode učenika da se javlja pedagogu radi takvog razgovora.

Osim stvarnih potreba učenika, služenje mogućnošću ostvarivanja savjetodavnog razgovora s pedagogom zavisi i o nečem na što su u postupku ispitivanja, u završnim razgovorima, upozorili sami učenici. Njima, naime, nije jasno u kojem bi smjeru uopće mogli očekivati, pa prema tome i ostvariti savjetodavnu pomoć pedagoga. Nedovoljno je da učenici znadu za mogućnost obraćanja pedagogu bez da su potpunije obaviješteni o tome u kojim im sadržajima i u kojem smislu može pomoći savjetodavni razgovor. Bez takve obaviještenosti učenika i njihovih roditelja, učenici mnoge svoje potrebe, koje bi se možda uspješno zadovoljile, odnosno pitanja koja bi se tim putem mogla riješiti, zadržavaju za sebe smatrajući ih neumjesnima kao razlozima za takav susret s pedagogom.

U šestom smo pitanju nastojali saznati kome je, prema mišljenju učenika, prvenstveno namijenjena pedagoška služba škole. Velikom većinom od preko 80% učenici su pokazali da smatraju da pedagog na školi postoji zato da pomaže učenicima, i to u smislu da ih »... razumije i savjetuje u nekim njihovim problemima« za što se, kao mogućnost u okviru pitanja br. 8 u upitniku, između pet drugih mogućnosti, opredijelilo 122 od 172* ili 71% ispitanika. Oni također očekuju da mu se »mogu obratiti za savjet kad im ga nitko drugi ne može dati« u 113 od 172 ili 66% slučajeva, »da im pomogne tamo gdje drugi ne mogu« očekuje 41% ispitanika, »da im pomogne u učenju« priželjkuje 42 od 172 ili 24% učenika a 25 od 172 ili 15% ispitanika želi »da mu mogu povjeriti ono što ne mogu drugima«.

Koliko su ta očekivanja uskladena sa stvarnim korištenjem mogućnosti savjetodavnog razgovora s pedagogom, upitali smo učenike u devetom pitanju upitnika i ustanovili da je samo 20 od 172 ili 11,62% učenika iskoristilo takvu mogućnost, tj. ta se proporcija učenika obratila pedagogu u vezi s onim što je izjavila da očekuje od pedagoga. Zašto se najveći dio nije obraćao pedagogu

* N je umanjeno s 220 na 172 za 8. i 9. pitanje jer 48 učenika nisu zbog tehničkih razloga u dvije škole odgovarali na navedena pitanja.

radi razgovora i pomoći koju očekuju od njega, pitanje je na koje ovo istraživanje nije dalo odgovor, pa bi to naknadno valjalo istražiti.

Da je približno onoliko učenika koliko ih se izjasnilo o potrebi pomoći pedagoške službe doista i zatražilo tu pomoć, ali da je nije dobilo u sličnom razmjeru, mogli bismo pretpostaviti da je razlog tome prezauzetost pedagoga drugim poslovima i obavezama koje im škola postavlja, pa zbog toga nemaju vremena za takve razgovore. Međutim, činjenica da se učenici, unatoč visokom postotku izjašnjenja o potrebnoj pomoći pedagoga ipak ne obraćaju za pomoć, upućuje i na mogućnost da su učenici samo djelomično zadovoljni s rezultatima takvih savjetodavnih razgovora jer je na pitanje br. 10 upitnika samo 10% učenika odgovorilo da je zadovoljno, odnosno da su »dobili provedenim razgovorom ono što su od tog razgovora očekivali«, 30% je na to pitanje odgovorilo da su »djelomično zadovoljni«, 15% se izjasnilo da nije zadovoljno, »da nisu dobili ono što su očekivali«, dok se 45% učenika nije o tome uopće izjasnilo (pitanje su ostavili bez odgovora).

Ovakvu mogućnost potvrđuju i nalazi ranije provedenog istraživanja istog autora⁴ prema kojem je samo 45% ispitanika-pedagoga iz reprezentativnog uzorka izjavilo da se osjećaju pedagoško-psihologijski potpuno pripremljenim za samostalno uspješno provođenje djelatnosti iz programa službe školskog pedagoga koje se odnosi na pružanje individualne pomoći učenicima u njihovim posebnim potrebama. Zbog toga su predložili niz dopunskih sadržaja za svoje potpunije stručno obrazovanje. (Medu ostalim, i sadržaje vezane za problematiku savjetodavnog rada.)

Očigledno je da samo zdravorazumski pristup rješavanju složenih problema učenika, zbog kojih se oni obraćaju pedagogu ne zadovoljava njihove potrebe. U takvim su slučajevima učenici obeshrabreni i radije odustaju od savjetodavnog razgovora premda za to imaju potrebu.

Zaključak

Svjesni smo toga da slobodno javljanje na savjetodavni razgovor zbog nekog problema nije dovoljan uvjet za korištenje te funkcije pedagoške službe od učenika. Određenu ulogu u tome ima i spremnost učenika za takvu komunikaciju koju je potrebno sistematski njegovati i postupno razvijati. Ta spremnost učenika

⁴ Antun Rozmarić, *Unapređivanje razvojne pedagoške službe u osnovnoj školi*, Školska knjiga, Zagreb, 1989, str. 74

ovisi, međutim, i od osposobljenosti pedagoga da udovolje takvim potrebama, što, prema primjedbama učenika, nije uvijek slučaj. Stoga i predodžba učenika o pedagoškoj službi škole, unatoč tome što ih je 82% izrazilo zadovoljstvo da se na školi nalazi i pedagog (odgovor na 6. pitanje upitnika), upućuje na potrebu boljeg osposobljavanja pedagoga za savjetodavni rad i rješavanje individualnih problema učenika, ali i na potrebu davanja veće važnosti tom aspektu rada u programu razvojno-pedagoške službe u osnovnoj školi.

LITERATURA

- American Personnel and Guidance Association, Answers to Questions About Guidance, Washington, DC *The Association* 1963.
- Gojko B a b l i ć , Pedagoškopsihološka služba u funkciji racionalizacije-vaspitno-obrazovnog rada u osnovnoj školi, *Naša škola*, Sarajevo, 1975, str. 514—530
- California State Committee on Credentials for Pupil Personnel Services, The Preparations and Training of Pupil Personnel *The Committee*, 1952.
- Delovanje šolske svetovalne službe v osnovni šoli, (Istraživački projekt pedagoškog instituta pri sveučilištu u Ljubljani), Ljubljana, 1974.
- L. O. E c k e r s o n and H. M. S m i t h , *Scope of Pupil Personnel Service*, US Office of Education, Washington, DC, 1966.
- Vladimir J u r i ć , Opći problemi metodike rada školskog pedagoga, *Ekonomika škola*, Beograd, 1979, br. 11, str. 43—47
- Stephen K n e z e v i c h , *Administration of Public Education*, Copyright 1975, by S. J. Knezevich
- Antun R o z m a r i ć , *Unapređivanje razvojne pedagoške službe u osnovnoj školi*, Školska knjiga, Zagreb, 1988,
- Milan S i l o v , Razmatranje osnovnih problema u radu pedagoške službe, *Propsi i praksa*, Zagreb, 1981, br. 7—8, str. 49—57
- Vilko Š v a j c e r , Zadaci i mogućnosti stručno-pedagoške službe u svjetlu analize krize odgojne funkcije škole, U: Odgoj u školi i društvu (Sedma škola pedagoga, Opatija, 1982.) Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1982, str. 55—63

*Antun Rozmarić: PUPILS AND THE ADVISORY FUNCTION OF THE
PEDAGOGUE IN SCHOOL*

S u m m a r y

The results of a research done in some elementary schools shows that the advisory function of the pedagogue does not fulfil the expectations of the pupils to the required extent.

Pupils, on one hand, are not acquainted and encouraged enough to contact freely with the pedagogue of the school, while, on the other hand, pedagogues are not available sufficiently to the pupils because of their obligations, and especially because of their insufficient knowledge, relevant for their advisory work.

The research was done in 1985/86, in some elementary schools all over Zagreb.